Lausunto
1.11.2019

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

HE 64/2019 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle työeläkelainsäädännön ja sairausvakuutuslain muuttamiseksi

Tässä lausunnossa käsitellään vain hallituksen esityksen muutosehdotuksia, jotka koskevat eläkkeeseen oikeuttavia työansioita ja sairausvakuutuslain mukaisen palkkatulon säännöksiä. Esitys pienentäisi vero- ja eläkemaksutuloja sekä pahentaisi lääkäripulaa. Esitys on palautettava valmisteluun, jotta negatiiviset vaikutukset voidaan selvittää ja minimoida.

Hallituksen esityksen mukaan työeläkelakeihin ehdotetaan otettavaksi säännös työpanokseen perustuvan osingon lukemisesta eläkkeen perusteena olevaan työansioon, kun henkilö, jolle ansiota maksetaan, kuuluu työntekijän eläkelain soveltamisalaan. Vastaava muutos ehdotetaan tehtäväksi sairausvakuutuslakiin.

Työpanososinkojen nykytila

Työpanokseen perustuvan osingon koko määrä on veronalaista ansiotuloa, eli verotus vastaa tavallisen palkkatulon verotusta. Erona palkkatuloon on se, että osakkaalle jaetusta työpanososingosta ei makseta sosiaalivakuutusmaksuja, kuten eläkevakuutusmaksua. Toisaalta näitä vastaavat etuudetkaan eivät kerry.

Toisaalta, muulle kuin yhtiön osakkaalle maksettu työpanososinko on palkkaa, josta maksetaan myös työeläkevakuutusmaksu ja työttömyysvakuutusmaksu, kuten tavallisesta palkkatulosta. Työpanososinko on luotu korvausmekanismiksi työstä, jonka usein voisi tehdä myös ammatinharjoittajana – se ei sovellu kaikkien työntekijöiden palkkausmalliksi. Osingonsaajan on oltava yhtiön osakas.

Työpanososinkojen nykymalli ylläpitää vero- ja eläkemaksutuloja

Työpanososinko on lainsäätäjän harkiten rakentama mekanismi tavallisten osinkotulojen tuomiseksi ansiotuloverotuksen piiriin. Sääntely on ollut verotulojen näkökulmasta onnistunutta, sillä esityksen vaikutusarvion mukaan työpanososinkoja maksettiin 41,5 milj. euroa vuonna 2017, keskimääräisen vuosikasvun ollessa jopa noin 50 prosenttia vuodesta 2015.

Työpanokseen perustuva osinko on useille ammattilaisille (esim. juristit, konsultit ja lääkärit) toimiva kannustin järjestää toiminta esim. yhteisen osakkuusyhtiön kautta, oman yrityksen

sijaan. Ammattilaiset saavat ammatinharjoittajan kaltaisen vapauden ja osakkuusyhtiön tehokkaan hallinnon. Verottaja saa osuutensa ansiotuloverotuksen mukaan.

Omassa yrityksessä ammatinharjoittajalla on voimakas kannustin pitää YEL-maksut pieninä. Yrittäjän kannattaa kasvattaa nopeasti yrityksen nettovarallisuutta osinkoverotuksen optimoimiseksi. Osakkuusyhtiössä ei ole tällaista eläkekertymän kannalta haitallista kannustinta.

Terveysalalla osakaslääkäreihin ja osin työpanososinkoihin perustuvat toimintamallit ovat tyypillisiä ja Verohallinnon tunnustamia tapoja järjestää lääkärien työ. Osakaslääkärimallissa hallinto ja muut palvelut järjestetään keskitetysti tehokkaasti ja laadukkaasti, jolloin syntyy enemmän veronalaista tuloa verrattuna tilanteeseen, jossa lääkäri toimisi yksinyrittäjänä oman yrityksensä kautta.

Esitys pienentäisi vero- ja eläkemaksutuloa

Lääkärit ovat tyypillisesti sekä osakkaina että työsuhteessa osakaslääkäriyhtiössä, jolloin heidät on TyEL-vakuutettu. Työsuhde on edellytys mm. asiakastietojen hallinnan kannalta. Tämä tarkoittaa sitä, että esityksen mukaisesti käytännössä kaikki osakaslääkäriyhtiöiden maksamista työpanososingoista luettaisiin eläkkeen perusteena olevaksi työansioksi ja niistä tulisi maksaa työeläke- ja sairausvakuutusmaksu.

Yli 25 prosentin lisäkustannuksen myötä lääkäreiden kannustin tulonmuuntoon kasvaisi merkittävästi. Oman yrityksen kautta toimiminen ei ole lääkärikunnalle vierasta ja virta osakaslääkäriyhtiöihin voi hyvin helposti kääntyä ulospäin, lääkäreiden omiin yrityksiin.

Oman yrityksen kautta toimiessa välttyy TyEL-maksulta ja verotus koostuu yhteisöverosta (20 prosenttia) ja osinkoverotuksesta (75 prosenttia verovapaata ja 25 prosenttia veronalaista pääomatuloa, mikäli osingot pysyvät nettovarallisuusrajan alla). Osa tuloista nostetaan yrityksestä vielä palkkana verotuksen optimoimiseksi.

Työpanososinkoja nostavien veroprosentti on tyypillisesti suuri, jolloin jo osittaisesta tulonmuunnosta aiheutuvat veromenetykset ovat useita miljoonia esityksen vaikutusarvion 41,5 milj. euron työpanososinkojen tasolla. Lisäksi on huomattava, että tulonmuuntouhan alla oleva summa on tätä suurempi, koska esim. lääkärit saavat osakaslääkäriyhtiöissä yleensä myös tavallista palkkaa, joka ei luonnollisesti tilastoidu työpanososingoksi, mutta voi helposti siirtyä oman yrityksen kautta laskutettavaksi työksi.

Esitys pyrkii turvaamaan eläkekarttuman, mutta tavoite kääntyy itseään vastaan, kun ammattilaiset järjestävät työnsä oman yrityksen kautta. Yrittäjällä on kannustin minimoida YEL-maksu edellä kuvatun mukaisesti, ja ongelma vain pahentuu, mikäli työpanososinkojen houkuttelevuutta heikennetään.

Yksityisen terveysalan arvio on, että esitys lopettaisi nykyisen kaltaiset osakaslääkäreihin perustuvat toimintamallit. Esitys siirtäisi entistä suuremman osan lääkärikunnasta toimimaan ammatinharjoittajina omien yritystensä kautta. Tämä tarkoittaisi siis ansiotuloverotuksen piirissä olevien tulojen määrän pienenemistä, eli verotulojen vähenemistä.

Edellä kuvattu vero- ja eläkemaksutulojen väheneminen pätee vastaavasti muidenkin alojen ammattilaisten kohdalla, joskin samanaikainen osakkuus ja työsuhde voi muilla aloilla olla harvinaisempi ilmiö.

Esitys pahentaisi lääkäripulaa

Suurin syy osakaslääkäriyhtiön osakkaaksi liittymiselle on ammatinharjoittajan kaltaisen toiminnan mahdollistuminen ilman hallinnon byrokratiaa. Malli on lääkärille helppo, joustava sekä edullinen ja lääkäri voi keskittyä varsinaiseen työhönsä. Mikäli lääkäreillä ei ole helppoa tapaa toimia ammatinharjoittajina, monet heistä eivät jatkossa enää tee työsuhteisen päätoimen lisäksi ylimääräisiä töitä. Tämä pahentaa lääkäripulaa entisestään. Työpanokseen perustuva osinko on nykymuodossaan ollut riittävän motivoiva keino lisätöiden tekemiseen.

Valmistelussa otettava välitön aikalisä

Hyvinvointiala HALIn näkemys on, että valmistelussa on otettava ehdottomasti aikalisä, jolloin esityksen vaikutukset vero- ja eläkemaksutuloihin selvitetään tarkemmin (tulonmuunto-ongelma) sekä huomioidaan esityksen vaikutukset lääkäripulaan uutena näkökulmana.

Valmisteluun palauttamisesta riippumatta työansiokäsitettä koskevien lakimuutosten siirtymäaikaa on syytä ehdottomasti pidentää. Verovelvolliset ovat sopeuttaneet toimintansa nykytilaan ja esityksen ehdotukset edellyttävät järjestelmämuutoksia, jotka oikeuttavat pitempään siirtymäsäännökseen. Esim. murretun tilikauden tilanteessa alkuvuonna 2020 päättyvä tilikausi johtaisi siihen, että uuden järjestelmän mukainen verovuosi olisi heti käynnissä. Tämä olisi kohtuutonta.

Kunnioittavasti,

Ulla-Maija Rajakangas
toimitusjohtaja

Lisätiedot:

Joel Kuuva
talous- ja veroasiantuntija
050 414 6444
joel.kuuva@hyvinvointiala.fi